

דעות

המשיחיות, כך מתברר, יודעת לייצר כותרות — אך לא לשנות מציאות

שאול אריאלי • ד"ר אריאלי הוא ראש קבוצת המחקר "תמרור-פוליטוגרפיה"

2025 באוגוסט 14 • 20:00

אישור ההצעה לסדר על "החלת ריבונות" בגדה על ידי הכנסת בחודש שעבר, הוא המשך ישיר של מדיניות רב־שנתית שמובילה הממשלה הנוכחית, תוך ניצול הרכבה חסר המעצורים, האופוזיציה המפולגת, והעדר ביקורת ציבורית אפקטיבית. הצעד לא נולד בחלל ריק, והוא קשור לאופוריה ההולכת וסוחפת את המחנה הלאומני־משיחי, שנהפך בעשור האחרון משוליים של הפוליטיקה הישראלית למרכז הכובד שלה.

דרור גרינבלום היטיב לתאר זאת במוסף "הארץ" (18.7), כשכתב כי בעקבות המלחמה אנו עדים ל"התפרצות משיחית יוצאת דופן, שסוחפת את ראשי הציבור החרד"לי — ומאיימת להשפיע באופן דרמטי על עתידה של המדינה כולה". לא מדובר עוד בפרשנות פריפריאלית של תהליכים מדיניים, אלא באמונה מוצקה כי התגשמות הגאולה מותנית בביטול פתרון שתי המדינות והחלת הריבונות הישראלית בשטחי הגדה המערבית.

התופעה הזו אינה מתקיימת רק ברמה הצהרתית. לשיטתם יש לה גם הישגים מעשיים. נדב שרגאי כתב ב"ישראל היום" (3.7), כי "הריבונות ביו"ש צומחת מלמטה, וההתיישבות מתרחבת באופן חסר תקדים. סמוטריץ' וסטרוק עושים היסטוריה, חוסמים הקמת מדינה

פלסטינית... בתוך שנים לא רבות יתווספו (ליו"ש, ש"א) עוד מאות אלפי יהודים".

העובדות אינן תומכות בהתלהבות של המשיחיים, וחלקם כבר מכירים בכך. חגי סגל, בטורו ב"מקור ראשון" ([11.7](#)), מודה כי "עם המספרים (ההגירה השלילית, ש"א) קשה להתווכח", אך מנסה להסביר את הקיפאון בהתיישבות: "שורשי התופעה הדמוגרפית העכשווית ביו"ש... אינם דעיכה, אינם נטישה, אלא קפיאה מסוימת על השמרים בגלל אופטימיות יתרה ותחושה שהחלום הלאומי־משיחי כבר התגשם". יעקב פייטלסון, ראש מועצת אריאל לשעבר ("[מידה](#)", [1.8](#)), הגדיל לעשות והודה: "עם הרבה מאוד יישובים קטנים ומעט מאוד יישובים גדולים ההתיישבות ביו"ש מדשדשת". והוסיף: "אם חפצה ההתיישבות ביו"ש בהגשמה אמיתית... עליה להחליף דיסקט במהירות ולהתעורר מהאשליה הנאיבית של חיי 'היישובים הקטנים', שאינה מביאה בחשבון את האתגר הדמוגרפי... גישה כזו יוצרת עוד גטאות שבמקרה הטוב מצליחים להחזיק מעמד דור או שניים. רוב ילדי המייסדים יעדיפו לעבור לערים הגדולות".

אך לא מדובר בקיפאון זמני, אלא בשורה של כישלונות מרחביים, דמוגרפיים וחברתיים. נתונים רבים וניתוח מגמות שופכים אור על הפער בין האידיאולוגיה למימושה: לאחר 58 שנות התנחלות יהודית בגדה, הנתמכת על ידי כל ממשלות ישראל, ובראשן הממשלה הנוכחית, התוצאה רחוקה מהציפיות שהציגו תומכי חזון ההתנחלות.

הנה הנתונים העדכניים: הפלסטינים הם כ-85% מאוכלוסיית הגדה המערבית, רוב יציב ומוצק שאינו מותיר מרחב תמרון דמוקרטי למבקשים לספח את השטח מבלי להעניק זכויות פוליטיות לפלסטינים. מאזן ההגירה של הישראלים בגדה שלילי — מספר העוזבים גדול ממספר המצטרפים. כ-40% מהמתנחלים מדורגים באשכול החברתי־כלכלי הנמוך ביותר. הסבסוד הניתן לרשויות היהודיות גבוה פי שניים מהממוצע הארצי, 62% מתושביהן עובדים בישראל, ורוב השאר מועסקים במוסדות ממשלתיים וביישובים עצמם.

99% מהאדמות הפרטיות בגדה הן בבעלות פלסטינית, והשטח הבנוי הפלסטיני גדול פי תשעה מהשטח הבנוי היהודי. 85% מהישראלים גרים בטווח של עד 10 ק"מ מהקו הירוק — כמעט מחציתם בערים החרדיות מודיעין עילית וביתר עילית (כמספר התושבים שגרים ב-128 התנחלויות וב-261 מאחזים שנמצאים בשש המועצות האזוריות בגדה). ההתיישבות בעומק הגדה נותרה שברירית ומפוצלת.

מול נתונים אלו התבררה למנהיגי המחנה המשיחילאומני האמת הפשוטה: גם אחרי שנבנו עשרות מאחזים ואחרי שהופרו החלטות ממשלה והחוק הבינלאומי, הדומיננטיות הפלסטינית במציאות המרחבית נותרה בעינה. לא נוצר רוב יהודי בגדה ולא נמנע רוב פלסטיני. על כן, בשנים האחרונות זיהה המחנה המשיחי את הצורך לשנות כיוון: להמיר את ההתשה המרחבית בכיבוש מוסדי־משפטי.

מכאן הדרך היתה קצרה להפיכה המשטרית, שמטרתה אינה רק אידיאולוגית, אלא היא חותרת ישירות להסרת החסמים המשפטיים להשתלטות על המרחב. כך האחריות האזרחית על השטח בגדה הופקעה ממערכת הביטחון והועברה למשרד בראשות בצלאל סמוטריץ'. מדובר לא רק בפגיעה ביסוד הממשל הצבאי, אלא גם במהלך שנועד לבסס שליטה אזרחית ישראלית בשטח, בניגוד להוראות המשפט הבינלאומי.

לצד המהלך הזה ובחסותו בוצעו צעדים נוספים, חלקם בעלות של מיליארדי שקלים: גירוש קהילות פלסטיניות, טרור מתנחלים, הריסת בתים, סלילת כבישים עוקפים, מימון חוות מרעה, גלישת מאחזים לשטחי B, וכל זאת תוך העלמת עין עד כדי שיתוף פעולה מצד הצבא והמשטרה. גם כאן התוצאה ברורה: לא חלה עלייה בהגירה היהודית אלא להפך, לא צומצמה האוכלוסייה הפלסטינית, והתמונה הדמוגרפית נותרה בעינה. המשיחיות, כך מתברר, יודעת לייצר כותרות — אך לא לשנות מציאות.

סיפוח, גם חלקי, ישרים את המעבר משלטון צבאי זמני לכיבוש אזרחי קבוע, ויחולל קרע שאין לאחותו בין ישראל לקהילה הבינלאומית

לקראת הבחירות הבאות מנהיגי הציונות הדתית נדרשים להציג הישגים לבחוריהם. כך, סמוטריץ' הכריז ברוב פאתוס על ייסוד "50 התנחלויות חדשות", שהתבררו עד מהרה כישנות או ככאלה שקיימות רק על הנייר. אחרים חזרו להבטחות ישנות להתיישבות של 1.2 מיליון יהודים בעזה, ושכחו שאחרי 40 שנות התיישבות (עד להתנתקות) חיו ברצועה פחות מ-8,000 ישראלים. וכך, אל מול חוסר ההצלחה בשטח, הקואליציה חוזרת לנשק היחיד שנותר לה: הצהרה על "החלת ריבונות".

ואולם, גם בהקשר זה המציאות טופחת על פניה. ההצעות המונחות על שולחן הכנסת אינן אלא גרסאות שונות המשקפות כולן כישלון מתמשך. הראשונה — סיפוח שטח ההתנחלויות בלבד (כ-3% משטח הגדה) — היא מהלך חסר משמעות, שכן כבר מוחל בשטח זה בפועל שלטון ישראלי מלא. ההצעה השנייה נוגעת לסיפוח עוטף ירושלים (כ-2% מהגדה), והכפלת שטח העיר ירושלים, בניסיון לשמר רוב יהודי בבירה ולהפריד את הגדה מצפון ומדרום לבירה. ההצעה השלישית, שאפתנית יותר: לספח את בקעת הירדן (כ-16% מהגדה). אך מדובר באזור דליל, שבו כ-7,000 יהודים בלבד.

בכל המקרים לא מדובר במהלך שמייצר שינוי דמוגרפי או מרחבי אמיתי, אלא בניסיון לצבור נקודות תודעתיות — בעיקר בקרב הציבור החרד"לי. המהלך גם בא לטשטש את העובדה, שהשינויים המבניים שהנהיג סמוטריץ' — ומפורשים על ידי כל משפטן סביר כסיפוח דה־יורה של ההתנחלויות — הם לא סיפוח. ההישג מבחינתם יהיה חישוק הממשלה הבאה, שתתקשה להשיג הצבעה של 80 ח"כים לביטול הסיפוח, כנדרש לפי חוק יסוד: משאל עם.

בקרב הציבור הרחב, יש להדגיש, אין רוב לתמיכה בסיפוח. סקרים שביצעו פרופ' גלעד הירשברגר ופרופ' סיון הירש־הפלר מקבוצת המחקר "תמרור" מראים, כי אמנם חלה עלייה משמעותית בתמיכה היהודית בסיפוח — מ-17% ב-2018 ל-37% ביולי 2025 — אך רוב מוחלט של הציבור הערבי, וכן רוב הציבור היהודי, מעדיפים פתרונות אחרים: הסכם מדיני, היפרדות או המשך הסטטוס־קוו.

הפער הזה בין הציבור לבין ההנהגה המשיחית־דתית צריך להטריד כל אזרח. כי אם מדיניות הסיפוח תתורגם לחקיקה בפועל, מדינת ישראל תאבד סופית את צביונה הדמוקרטי. הסיפוח, גם אם יהיה חלקי, ישלים את המעבר משלטון צבאי זמני לכיבוש אזרחי קבוע, ויחולל קרע בלתי ניתן לאיחוי בין ישראל לבין הקהילה הבינלאומית. בפני ישראל — הדוחה את פתרון שתי המדינות — יעמדו בעתיד שתי אפשרויות בלבד: נסיגה מלאה מכל השטחים ופינוי כל ההתנחלויות, או קריסה הדרגתית למדינה אחת בעלת רוב פלסטיני מוצק.

גרינבלום צדק כשכתב כי "השיח (בחברה החרד"לית) מתנהל בספירה שונה לחלוטין מזו של דיוני עיתון 'הארץ'". ואולם, דווקא בשל כך, על הציבור החילוני הליברלי לצאת מאדישותו. לא מדובר עוד במאבק על גבולות, אלא על דמותה של ישראל. מאבק בין המציאות לבין משיחיות, בין אחריות מדינית לבין הזיות פוליטיות. כי ההיסטוריה מוכיחה: כאשר מדינות הופכות פנטזיות למדיניות, הן נוטות לסיים את דרכן לא בגאולה — אלא בהתמוטטות.

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ פלסטינים

+ מתנחלים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר |
רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ